

Iraganari bere memoria

1956a euskarazko kultur aldizkarien urtea izan zen. *Jakin* sortu zenekoa, *Euzko-Gogoa* Europan agertu zenekoa, *Egan*-ek jauzi gaitza eman zuenekoa, *Karmel* kaleratu zen urtea.

Horien artean, *Jakin*-ek belaunaldi berriaren ahotsa ekarri zuen: hogeitahogeita bost urte zuten gazteen aldizkaria zen berau, besteak batez ere zaharragoen plaza ziren bitartean.

Era berean, *Jakin*-ek gazte-taldeen arteko elkarlana ekarri zuen: banaka idazten zuen bakoitzak, baina bakoitzarena Ikastetxeetako taldeen emaitza eta azalpena zen neurri on batean.

Gerra-osteko etxe-barru estarietan izanik ere, euskaraz idazteko lain alfabetatutako gazteak ziren *Jakin*-eko lehen lankideak, baina muga nabari bat zuten: ez zetozen gizarte zabaletik, eliztarren eliz Ikastetxe eta Seminarioetatik zetozen.

Eta gazteok ez ziren asko, gutxiengo ttipia ziren Ikastetxe bakoitzean, erresistentzia eta ahalegin-grinaren emaitza mugatu baina eragilea. Adina eta ausartzia lagun, berehala gora egingo zuen gazte jendea zen.

Horregatik ere, tokian tokiko gutxiengoa zirelako alegia, elkarretartzeko gogo bizia agertu zuten, eta Arantzazuko Oteizaren ezinezko irudien bila atera ziren, hain zuzen debekatuak zirelako eta elkarrekin hizketan jarduteko irrika zutelako...

Egunero ikasten zebiltzanez (latinez, gaztelaniaz eta frantsesez), ikasitakoa gure herri eskolatu euskaldunarentzat landu nahi zuten. Eta beren burutazioetan utopia bati so ari ziren: *Euzko-Gogoa*-tik aldarrikatzen zen «Ikastola Nagusia», euskarazko Unibertsitatea, nahiz eta, artean, Unibertsitate zibil bat bera ere ikusteko zeuden.

Erakundeak Erakunde eta garaiko legeak lege, gazte haietako hainbaten buruhaustea, euskara zen, eta beronen barruko traba eta ezinak. Hizkera modernorik gabeko hizkuntza zeukaten esku artean, edo hori uste zuten behintzat.

Nahiz eta apaizgai edo fraidegaiak ziren, baina betiere gazteak eta zerbait lotsagabeak, hizkuntzaren barneko eta kanpoko egoera aldatu beharra zegoela eta, zaharragoen ibilerarekin ez ziren agertu konforme. Zer egingo eta miresten zituzten berak hartu zituzten begitan edo: Orixe handiaren euskara, Zaitegiren jakituria grekoa... Jasandako erdal eskolatze gaizto batek ulertezina bihurtutako euskal mundua, alegia.

Bien bitartean, bertsolari (*Basarri*), poeta (*Lizardi*) eta garai bateko idazleen (*Axular*) bazka gozoetan ageri ez ziren gogoeta laiko, pentsamendu filosofiko eta zientziek izaki berri miragarriak aurkezten zizkieten. Euskaraz, artean, *hitzaren izendapena* falta zitzaien izaki berriak, hain zuzen.

Gero eta urduriago ageri ziren 1956-1964. urteetako euskal gazte eskolatuak. Europako haizeak ere ari ziren apurka-apurka zirrikitu guztietatik sartzen, baita eliz jendearen artean ere. Artean, Kontzilioa (1962-1965) ez zegoen lehen ordu hartan begi-bistan, baina Europako pentsalariak bazuten gurean oihartzunen bat, eta inguraturik ziren gurera ere: Donostian Karlos Santamariarekin biltzen ziren Europako katolikoak (1947-1959), edo Paristik bazetorren gogoeta existentzialista, adibidez.

Pentsamendu-aldakuntzak eta euskararenak aldi berean ari ziren kimatzen gazteon buruetan. Gerrate-oste hurbileko izotz-harlosa zartatzen hasita zegoen, politikan, kulturen eta hizkuntzan. Kultura euskaldunari *hitz-molde berria* eman nahi zitzaion. Horren bila jaio zen *Jakin* aldizkaria, lehen orduetan

ere sortzaileen obra baino gehiago Ikastetxe haietako gazte-taldeena izan zena (1956-1960).

Berehalako eztabaida eta erabakia (Euskaltzaindi berritua gidaritzat aitortu zenekoa: 1959), modernitatearen bila hartutako deliberoa izan zen, eten bezala sentitu zena agian, behar bada egiaz halakorik izan gabe.

Laster eman zuen aldizkariak hurrengo urratsa, oraingoan kaleraino iristeko (1964-1968), ez harpidedun-gaiengana bakarrik, baita lankide berriak bilatu eta zuzendaritzan parte hartzera deituz ere: «paisano» bilakatu zen *Jakin*. Bide sozial berriak erakutsi zituen horrek, gero eta zabalagoa eta anitzagoa ageri zen euskarazko kulturaren barruan, baina politikak eta zientziek astindu zuten *Jakin* zaharberritu hura, debekuraino (1969).

Eta, aldizkaria isilarazi zutenean, ostera ere *hitzaren bila* langileak, eta Natur Zientzietaraino heldu zen lantaldea oraingoan, Paulo Agirrebaltzategi zuzendaria Arantzadirekin batera zela (*Natur Zientziak*, 1972-1976). Lanbide horretako aldats gorako eskarmentuak erakutsi zuen, zein zaila edo ezina zen aitzina egitea, baliabide erabakigarriagorik ez bazegoen: horrela sortu zen UZEI, euskarazko premia-premia-terminologia proposatu eta prosa-molde berrietara entseatzeko.

Eta Taldeak bere betiko aldizkariari ere eutsi dio (1976-2006): pentsamendua, humanitateak, euskal arazo larrienak, munduko han-hemengo gune gorienak... Euskal kulturako garapen berrien lekuko izatea suertatu zaio aldizkariari, Joan Mari Torrealdaik azken mende-laurdenean ongi gidatuta. Aski da zenbakietako gai nagusien txostenen aukerari begiratzea.

Horrela egin da bidea, eta orain, inguru are aldakorragoan, gure gogoeta-zerbitzua nondik nora eraman ikusi beharko dugu, berriz ere. Beti bezala.

Burututako bide luze horretan, gure esker ona baizik ez dute merezi mende-erdia betetzen lagundu diguten guztiek, harpidedunek bereziki. Esker anitz, mila esker.